

HOGER
ONDERWIJS
REEKS

Studeer Effectief

Noordhoff Uitgevers

Albert Pilot
Bernadette van Hout-Wolters
Stan van Ginkel
Pieter Jongepier
Wies Scheijen

Tweede druk

Studeer effectief

Albert Pilot

Bernadette van Hout-Wolters

Stan van Ginkel

Pieter Jongepier

Wies Scheijen

Tweede druk

Noordhoff Uitgevers Groningen / Houten

Ontwerp omslag: G2K, Groningen / Amsterdam

Omslagillustratie: iStockphoto

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

Met betrekking tot sommige teksten en / of illustratiemateriaal is het de uitgever,
ondanks zorgvuldige inspanningen daartoe, niet gelukt eventuele rechthebbende(n) te
achterhalen. Mocht u van mening zijn (auteurs)rechten te kunnen doen gelden op
teksten en /of illustratiemateriaal in deze uitgave dan verzoeken wij u contact op te
nemen met de uitgever.

*Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie
die desondanks onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en
uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen
gegevens houden zij zich aanbevolen.*

Deze uitgave is gedrukt op FSC-papier.

0 / 12

© 2012 Noordhoff Uitgevers bv Groningen / Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag
niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van
reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel
16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen
aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl).
Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en
andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot
Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060,
2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

*All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval
system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopy-
ing, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.*

ISBN (ebook) 978-90-01-83815-7

ISBN 978-90-01-81003-0

NUR 841

Hoger Onderwijs Reeks

Dit boek maakt deel uit van de *Hoger Onderwijs Reeks*. Deze reeks dient ter verspreiding van onderwijskundige informatie die het gehele hoger onderwijs betreft, dus zowel het wo als het hbo. De redactie is samengesteld met dat belang voor ogen.

De redactie richt zich op drie groepen: studenten, docenten en beleidsfunctionarissen / bestuurders. Studenten kunnen de informatie gebruiken bij de inrichting en vormgeving van hun studie. De informatie voor docenten is vooral bedoeld als ondersteuning bij de inrichting en uitvoering van hun onderwijs en als basis voor nadere onderwijskundige professionalisering. Voor beleidsfunctionarissen en bestuurders levert de reeks een bijdrage aan het denken over het hoger onderwijs en draagt hij informatie aan die van belang kan zijn voor de beleidsvoorbereiding en het nemen van beleidsbeslissingen.

De reeks verschijnt onder auspiciën van het Expertisenetwerk Hoger Onderwijs (EHON), een landelijke vereniging van onderwijsdeskundigen in het hoger onderwijs.

Drs. J. van Alst (Radbout Universiteit Nijmegen)

Dr. H.J.M. van Berkel (Universiteit Maastricht)

Drs. T.J. Dousma (Stichting Surf)

Ir. M.P. van Geloven

Prof. dr. J.F.M.J. van Hout (Universiteit van Amsterdam, voorzitter)

Dr. J. van Keulen (Universiteit Utrecht)

Drs. M.I.M.A. Mathijssen - Jansen (Hogeschool van Amsterdam)

Dr. J.N. Streumer (Hogeschool Rotterdam)

Redactiesecretariaat:

Noordhoff Uitgevers

Hoger Onderwijs

Hoger Onderwijs Reeks

Postbus 58

9700 MB Groningen

www.noordhoffuitgevers.nl

Woord vooraf

Dit boek is geschreven voor jou als student in het wetenschappelijk onderwijs of in het hoger beroepsonderwijs. De overgang vanuit mbo, havo en vwo naar het hoger onderwijs is voor veel eerstejaarsstudenten een grote overstap. In het middelbaar onderwijs heb je al in toenemende mate zelfstandig leren werken. Toch is het vaak nog lastig om in het hoger onderwijs effectief te studeren en is het nuttig om je studiemethoden snel aan te passen aan de nieuwe situatie.

Dit boek geeft je veel aanwijzingen, suggesties en tips om effectief te studeren. Je kunt dit boek op verschillende manieren gebruiken:

- individueel: door middel van zelfstudie je studievaardigheden verbeteren
- in groepsverband: het boek kan deel uitmaken van cursussen of andere activiteiten op het gebied van studievaardigheden, die door een opleiding worden georganiseerd.

Naast het boek is er ook een website beschikbaar (www.studeereffectief.noordhoff.nl) met meer materiaal: voorbeelden, oefeningen, uitwerkingen, achtergrond, aanbevolen literatuur, en tools zoals logboek en plannings-schema. Ook voor docenten is daar materiaal beschikbaar in de vorm van suggesties voor workshops en andere toepassingen van dit boek in de les- en begeleidingspraktijk.

Met dit boek is in het hoger onderwijs al veel ervaring opgedaan. In deze nieuwe editie zijn deze ervaringen verwerkt. Het boek is grondig herzien, aangevuld en up-to-date gemaakt. Kritische kanttekeningen en aanvullingen op dit boek stellen we zeer op prijs. U kunt uw opmerkingen sturen aan het redactiesecretariaat (zie de copyrightpagina voor het adres).

Utrecht, september 2011

Albert Pilot

Bernadette van Hout-Wolters

Stan van Ginkel

Pieter Jongepier

Wies Scheijen

Inhoud

- 1 Studeren, kun je dat leren? 11**
Succesvol studeren in het hoger onderwijs
 - 1.1 Denk na over je studieaanpak 12
 - 1.2 Wat is er zo anders aan studeren in het hoger onderwijs? 13
 - 1.3 Waarover gaat dit boek en hoe gebruik je het? 14
Oefeningen 16

- 2 Dromen of blokken? 21**
Motivatie en concentratie
 - 2.1 Motivatie bij het studeren 22
 - 2.2 Verbetering van concentratie 24
 - 2.3 Uitstellen 25
 - 2.4 Verkeerde studiekeuze 26
Oefeningen 27

- 3 Zelfstudie is geen sluitpost! 29**
Tijdsbesteding en studieplanning
 - 3.1 Waarom een studieplanning? 30
 - 3.2 Bijhouden van de behandelde stof 31
 - 3.3 Waaraan besteed je je tijd? 31
 - 3.4 Hoe maak je studieplannen? 32
Oefeningen 35

- 4 In een team kun je vaak meer! 39**
Samenwerken in je studie
 - 4.1 Waarom samenwerken? 40
 - 4.2 Hoe samenwerken aan vragen en opdrachten? 40
 - 4.3 Probleemgestuurd onderwijs 43
 - 4.4 Projectonderwijs 45
 - 4.5 Peer feedback en beoordeling 46
Oefeningen 48

- 5 Nog wat geleerd vandaag? 51**
Colleges en lessen volgen
 - 5.1 Waarom colleges volgen? 52
 - 5.2 Vóór, tijdens en na afloop van het college 52
Oefeningen 56

6 **Weinig tijd voor dikke boeken** 59

Bestuderen van studieboeken en syllabi

- 6.1 Begrijpen en onthouden: kernactiviteiten 60
- 6.2 De structuur van studiemateriaal 60
- 6.3 Manieren van bestuderen 63
- 6.4 Actief bestuderen 65
- 6.5 Bestuderen van studiemateriaal in het Engels 66
[Oefeningen 67](#)

7 **Actief bestuderen, hoe doe je dat?** 69

Oriënterend, grondig en herhalend doornemen

- 7.1 Oriënterend doornemen 70
- 7.2 Grondig doornemen 72
- 7.3 Herhalen om te onthouden 84
[Oefeningen 87](#)

8 **Stap voor stap, maar hoe?** 91

Over het aanpakken van opgaven en cases

- 8.1 Knelpunten en werkwijzen 92
- 8.2 Opsporen van de kern in de leerstof 93
- 8.3 Een systematische probleemaanpak 94
- 8.4 Voorbeeld 1: een opgave over een verklaring 98
- 8.5 Voorbeeld 2: een opgave over een berekening 101
[Oefeningen 105](#)

9 **Voorkom verrassingen!** 109

Tentamens en andere beoordelingen

- 9.1 Voorbereiden op het tentamen 110
- 9.2 Het tentamen zelf 111
- 9.3 Terugkijken op het tentamen 112
- 9.4 Verschillende vormen van tentamens en andere beoordelingen 113
[Oefeningen 119](#)

Geraadpleegde literatuur 122

Register 124

1

Studeren, kun je dat leren?

Succesvol studeren in het hoger onderwijs

Fleur: 'Op school ging het allemaal vanzelf, het rooster, de vakken, de lessen en het groepje waarmee ik veel samen deed. Hier is het ineens allemaal anders! Ik moet uitzoeken waar ik ergens moet zijn, hoe laat en wat dan de bedoeling is. Veel minder lessen, maar wel heel dikke boeken, en aan het eind van het blok een tentamen over het hele vak. Hoe kan ik dat allemaal verwerken? Maar het is wel interessant, want dit is de studie waar ik voor gekozen heb.

Is dat nou nodig, leren studeren? Waarom zou je daarover nadenken, waarom zou je je aanpak verbeteren? Je hebt het toch goed gedaan op school, was goed genoeg om te gaan studeren? Maar de situatie in het hoger onderwijs is anders, en daarover gaat dit boek. Wat is er anders en hoe anders is het eigenlijk? Eerst bespreken we de nieuwe omstandigheden waaronder je moet studeren in het hoger onderwijs. Waarom je je studieactiviteiten moet aanpassen komt verderop in dit hoofdstuk. Vervolgens geven we suggesties hoe je dit boek en de website die daar bij hoort, het beste kunt gebruiken.

1.1 Denk na over je studieaanpak

Het hoger onderwijs verschilt op allerlei manieren van het middelbaar onderwijs (mbo, havo en vwo). Er zijn andere vakken en er wordt op een andere manier onderwijs gegeven. Ook moet je op een andere wijze omgaan met de leerstof. En je bent misschien ook anders gaan wonen en leven.

Je bent nu student en je moet met nieuwe omstandigheden rekening houden. Een nieuw begin in een nieuwe situatie. Denk daar aan het begin van je studie eens goed over na: wat is er anders, en hoe wil je daar mee omgaan? Wat wordt je nieuwe studieaanpak? Kun je nog net doen als op de middelbare school, op dezelfde manier je dag indelen, lessen volgen, huiswerk maken en dezelfde resultaten behalen? Vooral in het begin is het belangrijk dat je snel je ervaringen verwerkt en je manier van werken steeds bijstuurt. Je moet leren je studie veel zelfstandiger te doen (met weinig hulp van een docent dus), in nieuwe onderwerpen te duiken en die te leren toepassen. Je stijl van werken en studeren moet je waarschijnlijk stevig aanpassen. Het tempo ligt hoog, de boeken zijn dik, je moet veel zelf doen en zelf je planning regelen.

Misschien heb je dit boek gekocht omdat het in je opleiding wordt gebruikt of omdat het door anderen werd aangeraden. Mogelijk zie je niet waarom het belangrijk is, of wil je niet aan je studiemethoden sleutelen. Staat het je tegen dat je een 'gedisciplineerde, hardwerkende student' moet worden? Of denk je dat gewoon hard studeren met je huidige studieaanpak gemakkelijker is dan het veranderen van je studiemethode? Effectief studeren kun je leren! Het is niet een talent dat je wel of niet hebt. Een juiste aanpak kan je veel tijd en gedoe besparen.

Als je dit boek op eigen initiatief hebt aangeschaft, heb je een bewuste keuze gemaakt. Je wilt aandacht besteden aan effectief en efficiënt studeren, en je wilt dat leren. Waarschijnlijk studeer je al heel redelijk, maar wil je suggesties of tips om het nog beter te doen. Suggesties staan er volop in dit boek! Kies actief uit wat je waardevol lijkt, en ga ermee aan de slag. Blijf kritisch over de tips en suggesties, want pas door die in de praktijk uit te proberen kom je erachter wat ze voor jou kunnen betekenen.

Voor de meeste studenten is het goed mogelijk om hun studieaanpak te verbeteren. Eén ding is daarvoor nodig: je moet zelf experimenteren met nieuwe studiemethoden. Met studievaardigheid is het net als met zwemmen, gamen en gitaar spelen: het lukt alleen door het te doen, suggesties serieus te nemen, te oefenen en te leren van je ervaringen. Er zijn overigens geen 'modelstudenten'. Jij hebt je eigen stijl, je eigen voorkeuren, je eigen aanpak. Je bepaalt zelf wat je beste studieaanpak is en wat je beter niet kunt doen. Je kiest die methoden die bij je eigen stijl van werken passen en je past ze ook op je eigen manier toe. Maar die moeten wel passen bij de omstandigheden en de eisen van het hoger onderwijs. Ze zijn anders dan bij het middelbaar onderwijs, dus daarom moet je nadenken over de aanpak van je studie.

1.2 Wat is er zo anders aan studeren in het hoger onderwijs?

Studeren in het hoger onderwijs is voor nogal wat studenten een probleem. Het kan op allerlei manieren niet goed gaan met je studie. Je haalt soms onvoldoendes voor tentamens, terwijl je er wel hard voor hebt gestudeerd. Of het studieprogramma gaat te snel voor je, zodat je het niet 'kunt bijbenen'. Of je komt nauwelijks aan studeren toe omdat je zoveel andere dingen te doen hebt. Heel wat studenten blijken in het begin niet effectief en efficiënt te studeren. Hoe komt dat?

Daar zijn verschillende oorzaken voor, maar belangrijk is dat veel studenten moeite hebben hun studieaanpak aan te passen aan de eisen die het hoger onderwijs stelt. Dat die onderwijssituatie essentieel anders is dan die op vwo, havo of mbo weet vrijwel iedere student. Ernaar handelen is moeilijk, want aanpassen van studiegewoonten die vroeger succesvol waren, is een lastige klus. Maar de situatie is anders, dus je moet je snel aanpassen.

**Studie-
gewoonten**

De volgende verschillen tussen de onderwijssituaties in het hoger onderwijs en op vwo, havo en mbo worden door eerstejaars vaak genoemd:

**Verschillen
tussen de
onderwijs-
situaties**

- Het aantal te bestuderen boeken, artikelen en digitale bronnen is in het hoger onderwijs veel groter en de onderwerpen zijn veel omvangrijker. Ook het tempo waarin je de leerstof moet bestuderen is aanzienlijk hoger.
- Je wordt in het hoger onderwijs veel meer aan jezelf overgelaten: je moet zelf de grote hoeveelheid leerstof splitsen in gedeelten die je elke dag moet verwerken.
- Er is in het hoger onderwijs nauwelijks controle of je de leerstof bestudeerd en begrepen hebt. Er zijn geen overhoringen tijdens lessen en geen repetities. Er is pas na weken een toets of tentamen.
- Docenten in het hoger onderwijs gebruiken meer abstracte termen, waardoor het je meer moeite kost de leerstof goed te begrijpen en je eigen te maken.
- In de bovenbouw van vwo / havo en op het mbo kon je je eigen vakkenpakket samenstellen. Als een bepaald vak je niet interesseerde of te moeilijk leek, kon je het laten vallen. In de beginjaren van het hoger onderwijs heb je maar weinig keuzevrijheid.
- Je moet in het hoger onderwijs veel projecten en probleemgestuurde opdrachten uitvoeren, vaak in groepen waarin samenwerking tussen studenten bepalend is voor je resultaat.
- In het hoger onderwijs heb je maar weinig persoonlijk contact met de docenten.

Welke eisen stelt de nieuwe situatie (in het hoger onderwijs dus) aan je manier van studeren, gelet op die verschillen?

Eisen in het ho

- Je moet doelmatiger en sneller studeren.
- Je moet meer zelf je tijd indelen.
- Je moet zelf zorgen voor regelmatige controle op je voortgang.
- Je moet zelf actief de leerstof aanpakken om die te gaan begrijpen en te leren gebruiken.
- Je moet leren om vakken die je moeilijk of oninteressant vindt, ook te doen.
- Je moet meer gebruikmaken van medestudenten voor uitleg en samenwerking.

Wat je op het gebied van studiemethoden moet leren, is sterk afhankelijk van de problemen die je hebt met deze eisen. Als je nu al aandachtspunten voor jezelf ziet, noteer die dan in de kantlijn en streep ze aan. Ga daar gericht aan werken. Doe mee aan een cursus studiemethoden, werk zelfstandig met de tips en oefeningen in dit boek. Gebruik daarvoor ook de inhoudsopgave en het register.

1.3 Waarover gaat dit boek en hoe gebruik je het?

Studiemethode Er bestaat niet een bepaalde, beste studiemethode, want er zijn grote verschillen in studiesituaties en behoeften van studenten. Je moet zelf bepalen wat voor jou een goede manier van studeren is. Je moet de suggesties in dit boek zien als mogelijkheden om effectiever te studeren, en niet als voorschriften.

Studenten hebben verschillende manieren van studeren. Sommigen zijn er vooral op gericht de begrippen en definities goed uit hun hoofd te leren, feiten, formules en theorieën te kennen en die precies te kunnen reproduceren. Anderen richten zich op een grondig begrip van de inhoud, weer anderen richten zich op de vragen en opdrachten. Het beste is natuurlijk om flexibel te zijn en jouw manier van studeren aan te passen aan het vak en wat daarin van je gevraagd wordt. Want er zijn grote verschillen tussen opleidingen en ook tussen vakken. Bij sommige is meer aandacht voor het kennen van de leerstof, bij andere ligt het accent meer op het kunnen toepassen van de kernzaken. Bij de laatste krijg je vaak meteen een opdracht of project, bij de eerste is het de bedoeling dat je eerst veel vakkennis krijgt voordat je daarmee aan het werk gaat in praktijksituaties of onderzoek. Dat vergt steeds een bewuste keuze van je manier van leren, denken en werken. Flexibiliteit daarin is essentieel.

In dit boek komen de volgende onderwerpen aan de orde:

Motivatie en concentratie tijdens je studie: hoofdstuk 2 gaat over geconcentreerd werken ondanks allerlei afleidingen.

Tijdsbesteding en studieplanning wordt besproken in hoofdstuk 3: hoe zorg je voor een effectieve en toch ontspannen studietijd?

Samenwerken in werkgroepen en projecten staat centraal in hoofdstuk 4.

Colleges en lessen worden in hoofdstuk 5 onder de loep genomen: hoe kun je daar uit halen wat erin zit?

Boeken, syllabi en ander studiemateriaal: hoe je die effectief kunt bestuderen staat in hoofdstuk 6 en 7.

Opgaven maken en opdrachten aanpakken: daarover gaat hoofdstuk 8.

Toetsen, tentamens en andere vormen van beoordelingen bespreken we in hoofdstuk 9.

Op de website die bij dit boek hoort, staat nog meer informatie: uitwerkingen van oefeningen, specifieke aanwijzingen en literatuur over allerlei andere studiemethoden, vakspecifieke suggesties, leerprocessen en de werking van je brein.

Lang niet alle informatie in de hoofdstukken zal nieuw voor je zijn, maar doordat alles bij elkaar op papier staat, is het gemakkelijker om je manier

van studeren eens goed te bekijken en er iets aan te doen. Ga na hoe je studeert en wat je sterke en zwakke kanten zijn, dan heb je al een belangrijke stap gezet om je studieaanpak aan te passen.

Aan het eind van elk hoofdstuk staan oefeningen. Uitwerkingen staan op de website. Als je die oefeningen maakt, kun je meer voordeel hebben van dit boek. Zonder dit zelf-doen zal het meeste alleen maar abstract blijven, en daar heb je in de praktijk van het studeren weinig aan.

Onderwerpen die in dit boek niet of beperkt aan de orde komen, zijn onder andere het schrijven van werkstukken en scripties, en het gebruik van websites en bibliotheken. In de literatuurlijst op de website staan boeken genoemd, die specifiek over die onderwerpen gaan.

Je kunt dit boek zelf doorwerken of via een vak of cursus. Veel universiteiten en hogescholen besteden aandacht aan studievaardigheden, in vakken of aparte cursussen. Het voordeel daarvan is dat je begeleiding krijgt van een docent en hoort hoe anderen studeren. Ze zijn vaak ook specifiek gericht op je eigen opleiding. Dat kan je nog beter helpen om je studiemethoden effectiever te maken.

Ten slotte: de basis voor een goede studie is actief studeren. Neem het initiatief in eigen hand: je moet geen passieve consument worden van de grote hoeveelheid informatie die op je afkomt. Dat geldt natuurlijk ook voor het bestuderen van dit boek.

Oefeningen

1

- 1** Verandering in je studiegewoonten begint bij nadenken over hoe je nu studeert. We geven hierna een vragenlijst, die je daarbij kan helpen.
- a** De lijst bevat uitspraken over studieactiviteiten. Ga bij elke uitspraak na in welke mate die uitspraak op jou van toepassing is (vaak of altijd, soms, zelden of nooit) en zet een x in een van de eerste drie kolommen.
- b** Daarna neem je de lijst nog een keer door, maar noteer nu op welke punten je je studiegewoonten wilt veranderen of waar je meer over wilt weten. Lees daarna de pagina's die in de laatste kolom zijn aangegeven. Lees overigens ook het gehele boek een keer globaal door om de samenhang te begrijpen. Misschien zie je dan nog andere punten die voor jou van belang zijn.
- c** Noteer op een apart velletje papier welke methoden en suggesties je wilt gaan gebruiken. Beperk je voorlopig tot hoogstens zes punten; meer kun je toch niet tegelijk veranderen. Werk daar vervolgens gericht aan. Controleer wekelijks om je activiteiten bij te sturen. Pas als je die punten hebt afgewerkt, voeg je nieuwe suggesties aan je lijstje toe.

Vragenlijst studiegewoonten

Vragen	1 Vaak of altijd	2 Soms	3 Zelden of nooit	4 Veranderen?	5 Meer weten? Zie Hoofdstuk
--------	------------------------	-----------	-------------------------	------------------	---

Motivatie en concentratie

- 1 Bij het studeren heb ik veel tijd nodig om op gang te komen.
- 2 Als ik eenmaal studeer, blijf ik ook geconcentreerd aan het werk.
- 3 Ik studeer alleen als ik ervoor in de stemming ben.
- 4 Ik twijfel eraan of ik wel de goede studierichting heb gekozen.

2

Vragenlijst studiegewoonten (vervolg)

Vragen	1 Vaak of altijd	2 Soms	3 Zelden of nooit	4 Veranderen?	5 Meer weten? Zie Hoofdstuk
<i>Tijdsbesteding en studieplanning</i>					3
5 Ik wacht 'tot het laatste moment' voordat ik echt ga werken voor een tentamen.					
6 Ik studeer gelijk op met de colleges en lessen.					
7 Ik deel mijn tijd per week precies in.					
8 Te veel van mijn tijd glipt door mijn vingers; aan het eind van een week weet ik niet goed waaraan ik mijn tijd heb besteed.					
<i>Colleges en lessen volgen</i>					5
9 Belangrijke onderdelen van colleges en lessen ontgaan me omdat ik nog opschrijf wat daarvoor is gezegd.					
10 Voor de colleges en lessen neem ik de leerstof globaal door.					
11 Ik volg alle colleges en lessen.					
12 Als ik aan een tentamen werk, merk ik dat mijn collegeaantekeningen onduidelijk zijn.					
<i>Bestuderen van boeken en syllabi</i>					6, 7
13 Het kost me veel moeite om hoofdzaken en bijzaken te onderscheiden.					
14 Voor ik het studiemateriaal bestudeer, kijk ik het globaal door om de structuur en de inhoud te overzien.					
15 Ik lees alle studiemateriaal regel voor regel door, zo precies mogelijk.					
16 Als ik een hoofdstuk heb doorgewerkt, weet ik niet goed meer wat ik in het begin gelezen heb.					

Vragenlijst studiegewoonten (vervolg)

Vragen	1 Vaak of altijd	2 Soms	3 Zelden of nooit	4 Veranderen?	5 Meer weten? Zie Hoofdstuk
17 Ik maak aantekeningen tijdens het studeren.					
<i>Samenwerken</i>					4
18 Ik werk vaak samen met medestudenten aan opdrachten en projecten.					
19 Van het overleggen met medestudenten leer ik veel.					
<i>Opgaven aanpakken</i>					8
20 Ik kijk eerst goed wat de opgave inhoudt en hoe ik het kan aanpakken, voordat ik ga 'rekenen'.					
21 Ik zorg dat ik een lijstje met de belangrijkste begrippen, formules en verbanden heb, voordat ik de opgaven ga maken.					
22 Als ik een antwoord heb gevonden, begin ik meteen aan de volgende opgave: controle op fouten en nadenken over wat goed ging, doe ik niet.					
23 Ik maak veel opgaven om voldoende te oefenen voor het tentamen.					
<i>Tentamen doen</i>					9
24 Bij het bestuderen van een boek of syllabus bedenk ik alvast wat er op het tentamen over gevraagd kan worden.					
25 Ik weet goed wat ik voor een tentamen moet kennen en kunnen.					
26 Als ik op een tentamenvraag een uitgebreid antwoord moet geven, maak ik eerst een plan voor het beantwoorden.					

Vragenlijst studiegewoonten (vervolg)

Vragen	1 Vaak of altijd	2 Soms	3 Zelden of nooit	4 Veranderen?	5 Meer weten? Zie Hoofdstuk
27 Aan het eind van het tentamen ben ik nog haastig aan het schrijven.					
28 Na een tentamen ga ik na waarom ik bepaalde fouten maakte.					

- 2**
- a** Schrijf in enkele punten op hoe een student werkt die volgens jouw idee 'goed' studeert.
 - b** Gebruik daarna als checklist de inhoudsopgave van dit boek. Blader het boek door, bekijk ook de paragraaftitels en lees een paar stukjes die je opvallen.
 - c** Ga ten slotte na op welke van deze punten je afwijkt van jouw 'ideale student' en bepaal wat je daaraan wilt doen.